

«БЕКТЕМИН»

А. Мырсабеков атындагы ОшМПУнун
ректору, п.и.д., профессор Зулуев Б.Б.

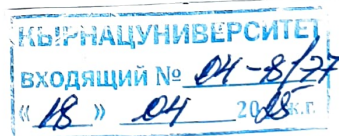

17 - апрель 2025-ж.

Рыскулов Канатбек Кадыркуловичтин 07.00.02 - Ата Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Эгемендүү Кыргыз Республикасынын саясий өнүгүүсүнүн тарыхы (1991 – 2010-жж.)» деген темадагы диссертациялык ишине жетектөөчү мекеме А.Мырсабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин Тарых кафедрасынын

КОРУТУНДУ – ПИКИРИ

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Рыскулов Канатбек Кадыркуловичтин тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Эгемендүү Кыргыз Республикасынын саясий өнүгүүсүнүн тарыхы (1991 – 2010-жж.)» деген аталышындагы илимий иши кыргыз тарыхнаамасында илимий-теориялык жана практикалык жактан терең жана ар тараптан изилдөөнү талап кылган актуалдуу проблемалардан болуп саналат. Себеби, Кыргызстандын көз карандысыздык доорунун тарыхын саясий окуяларга бай, өтө татаал, ошол эле учурда изилдөө жүргүзүүдө бир катар кайчы пикирлерди жаратып келе жаткан өткөөл мезгил катары кароого болот. Андыктан, изилдөөгө алынып жаткан мезгилдин мыйзам ченемдүүлүгү так аныктоого муктаж. Эгемендүүлүк доордун саясий тарыхына терең талдоо жүргүзүүдө, тарыхый булактардагы маалыматтардын аныктыгын, чындыгын салыштырып, тарыхый окуялардын түпкү маңызын, себебин аныктоо негизги маселелерден болуп саналат. Изилденип жаткан мезгилдин саясий тарыхына талдоо жүргүзүүдө, эл аралык уюмдардын, илимпоздордун, байкоочулардын,

мамлекеттик органдардын пикирлерин жана көз караштарын эске алуу аркылуу так илимий жыйынтыктарды чыгаруу маселеси актуалдуу. Каралган мезгилдеги Кыргызстандын коомдук-саясий өнүгүүсү бир катар өзгөчөлүктөр менен түшүндүрүлөт. Бул мезгилде Кыргызстандын тарыхында алгачкы улуттук мамлекеттик жаңы башкаруу институттарынын түптөлүшү, алгачкы коомдук-саясий уюмдардын, партиялардын жаралышы ж.б. саясий тарыхтагы өзгөрүүлөр тарыхчылардын гана эмес, жалпы эле коомдук илимдин өкүлдөрүнүн изилдөөсүнө муктаж. Ошол эле учурда диссертациялык изилдөөнүн актуалдуулугу, илимий изилдөөнүн хронологиялык чегине байланыштуу бир катар өзгөчөлүктөрдөн турат. 1991-2010-жылдар Кыргызстандын тарыхында биринчи ирет көз карандысыз мамлекет катары жарыяланышы, жаңы саясий институттардын түптөлүшү, Президенттик институттун киргизилиши, парламенттик шайлоолордун өткөрүлүшү, Конституциянын кабыл алынышы, көп партиялуу түзүлүштүн калыптана башташы, демократиялык өнүгүүгө карай багыт алуу, улуттук мамлекеттүүлүктүн символдорунун кабыл алынышы ж.б. жаны саясий элементтердин жаралышы катары мүнөздөө жана Эгемендүү Кыргыз Республикасынын саясий тарыхынын өнүгүүсүндөгү өзгөчөлүктөр катары баалоо зарыл.

Ошого карабастан, каралып жаткан мезгил өлкөнүн саясий, социалдык-экономикалык тармагында кризистик кырдаалды, карама-каршылыктарды жаратып, элдик революциянын чыгышына, эки президенттин үй-бүлөлүк, кландык башкаруу бийлигин кулатып, эл аралык тарыхта болуп көрбөгөн саясий окуянын жаралышын күбөлөндүргөн окуялар менен өзгөчөлөнөт. Кыргызстандын саясий турмушунда оппозициялык күчтөрдүн жаралышы гана эмес, нааразычылыкты билдирүүнүн түрлөрү катары кызмат аткарган митинг, пикет, ачарчылык сыяктуу саясий күрөштүн жаңы ыкмаларынын жаралышы, өз алдынча изилденип, илимий бааланууга муктаж экендиги талашсыз.

2. Илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделишинин деңгээли.

Каралып жаткан диссертациялык иште бир катар жаңы теориялык, илимий-практикалык жана тарыхнаамалык жыйынтыктар алынган. Ал жетишкендиктер кыргыз тарыхнаамасына белгилүү деңгээлде салым кошуп, кыргыз тарых илиминин өнүгүшүнө да алгылыктуу таасир тийгизе алат. Алар төмөнкүлөр:

1-жыйынтык. Талапкер изилдөөгө алынган булактардын жана материалдардын негизинде Эгемендүү Кыргыз Республикасынын 1991-2010-жылдар аралыгындагы саясий өнүгүүсүнүн тарыхын изилдөөгө алган. М.Горбачев баштаган кайра куруу саясатынын негизги саясий натыйжасы СССРдин кулашы, союздук республикалардын, анын ичинде Кыргызстандын өз эгемендүүлүгүн жарыялоосу болду. Автор мына ошол мезгилдеги өлкөдөгү коомдук-саясий кырдаалды, эгемен Кыргызстандын укуктук негиздерин, саясий реформалардын өбөлгөлөрүн, Президенттик институттун киргизилишин, анын маанисин, көп партиялуулук системанын калыптанышын жана өнүгүү өзгөчөлүктөрүн, өлкөнүн коомдук-саясий турмушунда нараазычылыктардын күч алышын, 2005-жылдагы элдик толкундоолордун себептерин, жүрүшүн, натыйжасын, андан кийинки мезгилдеги коомдук-саясий абалды, бийлик менен саясий оппозициянын ортосундагы өз ара мамилени иликтеп, өз пикирин билдирген. Автор белгилеп өткөндөй, каралган мезгилде ишке ашкан саясий реформалардагы, башкаруудагы жетишкендиктерди үлгү кылуу, ал эми коомдук-саясий кризиске алып келген терс көрүнүштөрдөн сабак алуу, аларды кайталабоо учурда эффективдүү мамлекеттик башкарууну, демек, өнүгүүнү камсыз кылат.

Изденүүчү изилденип жаткан тема азыркы тапта илимий изилдөөлөрдүн негизинде талдоого алынууга тийиш болгон, илимий жана практикалык жактан чоң мааниге ээ актуалдуу маселелерден экендигин тастыктай алган.

2-жыйынтык. Изденүүчү изилденип жаткан маселе боюнча кеңири булактык жана тарыхнаамалык талдоо жүргүзүүнүн негизинде, эгемен

Кыргызстандын каралып жаткан мезгилдеги тарыхын саясий окуяларга бай, өтө татаал, ошол эле учурда изилдөө жүргүзүүдө бир катар кайчы пикирлерди жаратып келе жаткан өткөөл мезгил катары кароого керектигин белгилеп, изилдөөгө алынып жаткан мезгилдин тарыхый мыйзам ченемдүүлүгү так аныктоого муктаж экендигин көрсөткөн. Изденүүчү изилденип жаткан маселенин тарыхнаамасын 3 топко бөлүп караган: 1. Эгемендүү Кыргыз республикасынын саясий өнүгүү тарыхы маселесин изилдеген тарыхчы-окумуштуулар; 2. Саясат тануучулардын, социологдордун, философтордун укук таануучулардын жана экономисттердин өлкөдөгү саясий өнүгүү тарыхы жөнүндө жазган эмгектери; 3. Мамлекеттик жана коомдук ишмерлердин эмгектери. Ошондой эле изденүүчү чет элдик авторлордун тема боюнча жазылган эмгектерин талдоого алган. Каралып жаткан теманы изилдөөдө кээ бир архивдик материалдар, ошондой эле изденүүчү тарабынан изилденген саясий жараяндардын күбөлөрүнөн, окуялардын катышуучуларынан, жогорку мамлекеттик кызматкерлерден сурамжылоо жолу менен чогултулган материалдар илимий айлампага киргизилген. Мындай булактык базаны илимий айлампага киргизүүдө автор тарабынан колдонулган методологиялык принциптер, изилдөө ыкмалары изилдөөнүн милдеттерине ылайык орундуу пайдаланылган.

3-жыйынтык. Автор тарабынан изилденип жаткан маселенин булак таануу базасы бааланган жана мүнөздөлгөн. Коюлган максаттарга жетүү жана милдеттерди чечүү үчүн булактарды алты топко бөлүп караган: 1) “Ченемдик укуктук нормативдик документтер”; 2) архивдик документтер; 3) мезгилдүү басма сөздөрдөгү маалыматтар; 4) интернет булактары; 5) статистикалык булактар; 6) сурамжылоо ыкмасы менен топтолгон материалдар. Жогоруда айтылган булактардагы материалдарды талдоо жана салыштыруу аркылуу изилдөө каралып жаткан проблеманы ар тараптуу изилдөөгө жана коюлган милдеттерди, максаттарды ийгиликтүү чечүүгө мүмкүндүк берген.

4-жыйынтык. Автор изилдөөнүн объектиси катары, Эгемендүүлүк мезгилдин саясий өнүгүүсүн көрсөткөн. 1991-жылы Кыргызстандын өз эгемендүүлүгүн

жарыялашы мыйзам ченемдүү көрүнүш экендигин белгилеп, анын тарыхый-саясий мааниси көрсөткөн. Изилдөөнүн предмети катары, 1991-2010жж. Кыргызстандагы саясий процесстерди белгилеген. Кайра куруу саясатынын натыйжасында түзүлгөн өлкөдөгү коомдук-саясий кырдаал, Кыргызстандын өз эгемендүүлүгүн алышы, анын укуктук негиздери, саясий реформалардын өбөлгөлөрү, Президенттик институттун киргизилиши, анын мааниси, көп партиялуулук системанын калыптанышы жана өнүгүү өзгөчөлүктөрү, А.Акаевдин жеке бийлигин бекемдөө багытындагы саясий аракеттери, өлкөнүн коомдук-саясий турмушунда нараазычылыктардын күч алышы, 2005-жылдагы элдик толкундоолордун себептери, жүрүшү, натыйжасы, андан кийинки мезгилдеги коомдук-саясий абалды, бийлик менен саясий оппозициянын ортосундагы өз ара мамилени иликтеп, Март (2005ж.) Элдик революциясынын эгемен Кыргызстандын тарыхындагы оң-терс маанисин илимий далилдердин негизинде ачып көрсөткөн.

5-жыйынтык. Автор илимий эмгекти жазууда тарых илиминде белгилүү болгон негизги үч методко: тарыхыйлуулук принциби (принцип историзма); объективдүүлүк жана себептүүлүк (принцип объективности и причинности) принциптерине таянуу менен алдыга коюлган милдеттерди аткарууга аракет жасалгандыгын белгилеген жана изилдөө ишинде тарыхый-салыштырмалуулук, тарыхый-генетикалык, тарыхый-типологиялык методдорду, ал эми, изилдөөнүн методологиялык негизи катары булактык тарыхый маалыматтарга талдоо жүргүзүүдө талдоо жана тарыхый салыштырма ыкмасы колдонулгандыгын көрсөтүп, бул ыкма тигил же бул саясий окуяны тактоого, илимий талдоо жүргүзүүгө жардам бергендигин белгилеген.

6-жыйынтык. Автордун пикиринде, өлкөнүн саясий түзүлүшүн реформалоого карай багыт алуу 1985-жылдагы апрель пленумунан кийин башталып, демократиялык маанайдагы алгачкы бейформал уюмдар Москва, Санкт-Петербург шаарларында окуган студенттердин арасында пайда болгон. Бейформал уюмдардын түзүлүшүнө ошол кездеги борбордо жарала баштаган

коомдук-саясий кырдаал, өзгөчө Прибалтика республикаларындагы “демократиялык маанай” түрткү болгон. Борбордо түзүлгөн бейформал уюмдардын негизги программалары улуттук тилди, тарыхты, тереңдетип билүү маселеси актуалдуу экендигин күн тартибине кое баштаган.

Өлкөдөгү, Кыргызстандагы саясий, социалдык-экономикалык реформалардын жай жүрүшү, курч проблемаларды чечүүдөгү жогорку партиялык номенклатуранын чечкинсиздиги жана ыкшоолугу массалык демократиялык кыймылдардын саясий ишмердүүлүгүнүн жогорулашына алып келген. Кыргызстанда Ош, Өзгөн аймактарындагы улуттар аралык кандуу кагылыш (1990-ж.), “Кыргызстан” демократиялык кыймылынын түзүлүшү (КДК) республиканын саясий түзүлүшүн реформалоону тездетүүгө, партиялык жетекчиликтин бийликтен кетүүсүнө өбөлгө жараткан. СССРде (март, 1990-ж.), Кыргызстанда (октябрь, 1990-ж.) президенттик башкаруунун киргизилиши советтик тоталитардык саясий түзүлүштүн жоюлушуна кеңири жол ачып, эгемендүүлүк доорунун башталышын шарттаган деп, тыянак чыгарган.

7-жыйынтык. Өлкөнүн саясий түзүлүшүн реформалоонун зарылдыгы СССРдин жоюлушу менен көз карандысыздыкка карай багыт алган тенденциялардан улам жаралып, бир партиянын үстөмдүгүнөн арылып, улуттук тарыхты, тилди өнүктүрүүгө максат кылган бейформал уюмдардын, алгачкы партиялардын түптөлүшү, коомдук-саясий өнүгүүнүн мыйзам ченемдүү көрүнүшү экендигин айгинелеген.

Президентик институттун киргизилиши, жаны Конституциянын кабыл алынышы, 1990-жылы 15-декабрда “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик суверендүүлүгү жөнүндө декларациянын”, 1991-жылы 31-августта “Кыргыз Республикасынын көз карандысыздыгы жөнүндө Декларациянын” кабыл алынышы, Кыргыз Республикасы тарыхта биринчи жолу өзүн “көз карандысыз, суверендүү демократиялык мамлекет катары жарыялап, дүйнөлүк коомчулук таанууга багытталган жараяны, маанилүү укуктук-ченемдик документ аркылуу тастыкталган олуттуу саясий маанидеги окуя

катары кабыл алуу зарылдыгын белгилеп, аларды, өлкөнүн саясий системасын реформалоо зарылдыгын жараткан мыйзам ченемдүү көрүнүш катары баалаган.

Алгачкы президенттик башкаруу мезгилинде Баш мыйзамга толуктоолордун, өзгөртүүлөрдүн референдум аркылуу киргизилиши президенттин укуктарын кеңейтип, келечекте “үй-бүлөлүк”, “ кландык башкарууга” багыт алган саясий тарыхтагы кризистик абалга дуушар кылган көрүнүш катары белгилеген.

Көп партиялуулук институтунун калыптанышы бир канча этаптарды басып өткөндүгүн белгилөө менен партия түзүүдө идеялык кызыкчылык бириктирбестен, бийликке жетүүнү, депутат болууну көздөгөн “партиялардын балалык” доорун (айрым учурда лидердин партиясы, бийликтин партиясы) башынан кечирип жаткандыгын баса көрсөткөн.

8-жыйынтык. Изденүүчү 1990-жылдардын экинчи жарымынан тарта өлкөнүн саясий турмушунда 1994, 1996, 1998, 2003-жылдары Конституциялык реформалар жүргүзүлүп, ал реформалар жеке бийликтин калыптанышына, акырындап барып, үй-бүлөлүк, кландык башкаруунун орношуна алып келгендигин белгилеген. Экономикалык жана социалдык чөйрөдө жүргүзүлгөн реформалар көптөгөн мыйзам бузуулар менен коштолуп, калктын социалдык жиктешүүсүнө, анын басымдуу бөлүгүнүн социалдык абалынын кескин начарлашына алып келгендигин көрсөткөн.

2005-жылдын 24-мартындагы окуяга февраль - март айларында бийлик тарабынан одоно мыйзам бузуулар менен өткөн парламенттик шайлоолор, Президенттин уулу жана кызынын депутат болуп шайланышы, революциянын “денатору”, “тамызгысы” катары кызмат кылса, революциянын жаралышынын тарыхый өбөлгөлөрү катары 2002-жылдагы Аксы окуясынан бери тереңдеп келе жаткан, өлкөдөгү кырдаалды башкы себеп катары кароо керектигин белгилеген.

2005-жылдын 24-март революциясынын чыгышы саясий, социалдык – экономикалык, руханий терең себептерге ээ экендигин. Алардын катарына: бийлик менен элдин ортосундагы ажырым, элдин жакырдануусу, коррупциянын күч алышы, үй-бүлөлүк, кландык башкаруунун күч алышы, Кыргызстандын саясий элитасынын бөлүнүп-жарылуусу, руханий, нравалык кризистер кирерин баса көрсөткөн.

Революция региондордон башталып, массанын активдүү колдоосуна ээ болуп, элдик толкундоолор тез эле республиканын башка аймактарына да жайылган. Тынчтык мүнөздө башталган элдик митингдер март айынан баштап түштүк аймактарда радикалдуу (обл, райадминистрацияларды басып алуу, элдик бийликти жарыялоо, элдик губернаторлорду, акимдерди шайлоо) мүнөзгө айланган. Т.Турганаливдин эскерүүсүнө таянсак, элибиздин бери дегенде 95%ы, ары дегенде 99%ы бийликке ачык нааразылыгын билдирип чыккан. Натыйжада март айынын ортосуна карата өлкөдө кандайдыр бир деңгээлде “кош бийлик орногон. Март окуясын “мамлекеттик төнкөрүш” катары мүнөздөөгө болбойт, анткени 24-марттагы окуя бийликтин экинчи бир тобу тарабынан, же болбосо өлкөдөгү аскер адамдары тарабынан уюшулган “төнкөрүш” эмес, аны эл массасынын активдүү колдоосуна ээ болуп, кыймылдаткыч күчү карапайым элеттик эл болгон - элдик революция катары мүнөздөөгө болот. Демек, 2005-жылдагы Март окуясынын чыгышынын тарыхый-саясий өбөлгөсү 2002-жылдагы Аксы окуясынан улам жаралып, Республикадагы саясий, социалдык-экономикалык кризистин тереңдешинен, А.Акаевдин «үй-бүлөлүк» башкаруу режимин кулатууга каршы, эл массасынын активдүү катышуусу, аркылуу ишке ашыралган элдик революция болгон деген тыянак чыгарган.

9-жыйынтык. Автор “Акаевдик бийликти” алмаштырган “жаңы бийлик” жөнүндө А.Акаевдин доорунда орун алган “үй-бүлөлүк башкаруу К.Бакиевдин мезгилинде да кайталанып, элдин үмүтү акталбагандыгын. А.Шустова белгилегендей, “кландык башкаруу А.Акаев жана К.Бакиевдин

саясий режиминин кулашынын башкы себептери болгон, анткени алардын жакын туугандары бардык саясий жана экономикалык ресурстарды ээлеп алышкандыгын”. Демек, эки президенттин башкаруу учурундагы кетирген катачылыктардын бири - бул кадр саясаты болгондугун баса белгилейт.

2005-жылдагы Март революциясынын толкунунда келген К.Бакиев жана анын айланасындагылар революциянын негизги талаптарын жүзөгө ашыра алган эмес. Элдин революциянын натыйжасынан күткөн тилектери орундалган эмес. Бийлик коррупцияга, уюшулган кылмыштуулукка жол ачып, ага бекем калканч болуп турган. Бийлик менен криминал биригип, кылмыш дүйнөсү өлкөнү башкарууга аралашып, мамлекеттик ресурстарды жана капиталды менчиктеп алууга киришкен.

К.Бакиев өзүнүн жеке жана үй-бүлөлүк – кландык бийлигин бекемдөөгө өткөн, башкача айтканда, А.Акаев тарабынан кетирилген кемчиликтер кайрадан кайталанган. Өлкөдөгү аталган саясий кырдаал, оппозициянын кайрадан саясий талаптарды коюп, биригип, активдүү күрөшкө чыгышына, апрель перманенттик революциясын ишке ашырышына түрткү болгон, анын натыйжасында, саясий оппозиция жана эл “бакиевдик бийликти” күч менен кулаткан. Изденүүчү, Апрель (2010) окуясын Март (2005) революциясынын аткарылбай калган максаттарын ишке ашыруу үчүн жасалган перманенттик революция катары баалоого болот деген тыянак чыгарган.

10-жыйынтык. Автор изилдөөнүн негизги жоболорун, жыйынтыктарын жогорку жана орто окуу жайларда Кыргызстандын тарыхы, саясат таануу предметтерин окутууда, мамлекет таануу, инсан таануу багыттарында изилдөө иштерди жүргүзүүдө материал катары колдонсо болот деп, эсептейт. Чыгарылган жыйынтыктар изилдөөнүн материалдарын талдоонун натыйжасында илимий жактан негизделген жана ал жыйынтыктар кыргыз тарыхнаамасына белгилүү деңгээлде салым кошот.

3. Диссертацияда чыгарылган жыйынтыктын (илимий жобонун) корутундусунун негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгү. Изденүүчү алынган

илимий жаңылыктарынын негизинде тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын коргоо үчүн төмөндөгүдөй илимий жоболорду сунуш кылган:

1-жыйынтык. 1990-жылдардын башындагы Кыргызстандагы коомдук жана коомдук-саясий уюмдардын, алгачкы партиялардын түзүлүшүн 70 жылдан ашуун өкүм сүрүп келген социалистик түзүлүштүн кулашы менен, өлкөдөгү демократиялык, плюралисттик көз караштардын жанданышынан улам жаралган көрүнүш катары кароо зарыл.

2-жыйынтык. Кыргызстандын Эгемендүүлүк доорунун саясий тарыхында Президенттик башкаруу институттун киргизилиши, Суверендүүлүк жана Көз карандысыздык жөнүндөгү декларациялардын кабыл алынышы союз кулагандан кийинки коомдук-саясий өнүгүүнүн талабы, мамлекеттик түзүлүштү реформалоонун мыйзам ченемдүү көрүнүшү катары баалоо керек.

3-жыйынтык. Алгачкы президенттик башкаруу мезгилинде Баш мыйзамга толуктоолордун, өзгөртүүлөрдүн референдум аркылуу киргизилишин президенттин укуктарын кеңейтип, келечекте “үй-бүлөлүк”, “кландык башкарууга” багыт алган саясий тарыхтагы кризистик абалга дуушар кылган көрүнүш катары баалоо болот.

4-жыйынтык. Кыргызстандагы көп партиялуулук түзүлүштүн калыптанышы эволюциялык мүнөздө жүрүп жаткандыгын белгилеп, өлкөнү өнүктүрүү боюнча стратегиялык программасын сунуш кылган, бир программанын алдында биригүүнү көздөшкөн саясий элитанын калыптануу мезгили, же болбосо партиялар өзүнүн тарыхында “балалык” доорун өткөрүп жаткан мезгил экендигин баса белгилөө зарыл.

5-жыйынтык. 2002-жылдагы Аксы окуясы андан кийинки өлкөнүн саясий, социалдык-экономикалык абалынын начарлашы Кыргызстандын саясий өгүүсүндөгү саясий кризистин тередеп бара жаткандыгын, “жогоркулардын эскиче башкара албай калган” кырдаал жаралып, революциялык кырдаалдын

бышып-жетилип бара жаткандыгын айгинелеген көрүнүш катары кароого мүмкүндүк берет.

6-жыйынтык. 2005-жылдын 24-март революциясын Кыргызстандын Эгемендүүлүк доорунун саясий тарыхындагы тарыхый обөлгөлөрдүн, саясий, социалдык – экономикалык тармакта орун алган, бийлик менен элдин ортосундагы ажырымдын, элдин жакырдануусу, ички тышкы миграциянын күчөшү, коррупциянын тамырлашы, үй-бүлөлүк, кландык башкаруунун бекемделиши, руханий, нравалык кризистердин натыйжасында жаралган-элдик мүнөздөгү революция катары эсептөө.

7-жыйынтык. Кыргызстандын саясий өнүгүү тарыхында эки президенттин башкаруу мезгилине мүнөздүү көрүнүштөр катары үй-бүлөлүк, авторитардык башкаруу, өз бийликтерин легитимдештирүү максатында Баш мыйзамга өзгөртүүлөрдү, толуктоолорду киргизүү, (1998-жылы декабрь, 2001-жылы октябрь, 2003-жылы декабрь, 2006-жылы февраль, 2007-жылы октябрда) референдумдарды өткөрүү, кадр саясатында Президенттердин бири түндүк кландын, экинчиси түштүк кландын өкүлдөрүнө таянуу аркылуу башкарып келиши Кыргызстандын саясий тарыхындагы перманенттик мүнөздө жүргөн башкаруу катары балоо зарыл.

4. Диссертациянын илимий жаңылыгы жана анын тууралыгын баалоо менен практикалык маанилүүлүгүнө баа берүү

Рыскулов Канатбек Кадыркуловичтин диссертациясынын илимий жыйынтыктары, корутундусу жана практикалык сунуштары диссертациялык иштин максаты жана милдеттеринен келип чыккан жоболорго жооп берет. Изилдөөнүн негизги жоболору, жыйынтыктары инсан таануу, саясат таануу жаатында жүргүзүлгөн илимий иштерди жүргүзүүдө, өлкөнүн эгемендүүлүк мезгилиндеги тарыхын окуп-үйрөнүүдө, өкмөттүн, парламенттин, саясий партиялардын ишин уюштурууда, коомчулук менен иштөөдө, жаш муундардын саясий маданиятын, атуулдук аң-сезимин калыптандырууда, жоопкерчиликке, мекенчилдикке тарбиялоодо, ар кандай маалыматтык

энциклопедияларды түзүүдө колдонсо болот. Диссертациялык иштин материалдары «Кыргызстандын тарыхы» предмети боюнча лекциялык курстарды өтүүдө, Кыргызстандын эгемен мезгилиндеги билим берүү тарыхы боюнча тийиштүү эмгектерди жазууда колдонууга мүмкүнчүлүк берет.

5. Диссертациянын негизги жоболорун, натыйжаларын жана корутундуларын жарыялоонун жетиштүү толуктугун ырастоо.

Диссертациянын илимий жыйынтыктары Кыргыз Республикасынын Окумуштуулук даражаларды берүү жөнүндөгү Жобонун, Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиясынын кандидаттык диссертацияларга койгон талаптарына ылайык рецензияланган илимий басылмаларда жарыяланган 10 илимий макалада чагылдырылган.

6. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна туура келүүсү

Авторефераттын мазмуну жана түзүмү диссертацияга толук дал келет. Кыргыз Республикасынын илимий даража берүү жобосунун кандидаттык диссертацияларга коюлган талаптарына жооп берет.

7. Диссертациянын мазмунундагы жана аны жабдуудагы кемчиликтер жана изденүүчүгө сунуштар.

Рыскулов Канатбек Кадыркуловичтин «Эгемендүү Кыргыз Республикасынын саясий өнүгүүсүнүн тарыхы (1991 – 2010-жж.)» деген темадагы 07.00.02 – Ата Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишинде жогоруда көрсөтүлгөн жетишкендиктери менен катар төмөнкүдөй кемчиликтери аныкталды:

1. Шилтемелерде колдонулган кээ бир архивдик материалдардын библиографиялык сыпаттамасын колдонулган тарыхый булактар жана адабияттардын тизмесинде эрежеге ылайык көрсөтсө болмок.
2. Диссертацияда алынган маалыматка жетүүгө колдонулган методдорго жекече түшүндүрмө берип өтсө болмок.

3. Диссертациянын мазмунунда айрым стилистикалык, техникалык каталар кездешет.

Анткени менен бул эскертүүлөр илимий изилдөөнүн маанилүүлүгүн жана баалуулугун төмөндөтпөйт.

8. Кыргыз Республикасынын окумуштуулук даража ыйгаруу жөнүндө Жобосундагы талаптарга диссертациянын жооп бериши.

Рыскулов Канатбек Кадыркуловичтин тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Эгемендүү Кыргыз Республикасынын саясий өнүгүүсүнүн тарыхы (1991 – 2010-жж.)» деген аталышындагы диссертациялык иши өз алдынча аткарылган илимий эмгек болуп саналат. А.Мырсабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин Тарых кафедрасы Рыскулов Канатбек Кадыркуловичтин «Эгемендүү Кыргыз Республикасынын саясий өнүгүүсүнүн тарыхы (1991 – 2010-жж.)» деген темадагы кандидаттык диссертациясынын мазмуну, түзүмү, илимий деңгээли, жабдылышы Кыргыз Республикасынын Окумуштуулук даражаларды берүү жөнүндөгү Жобонун 11 пунктунда белгиленген “билимдин тийиштүү тармагы үчүн олуттуу мааниси бар маселелердин чечилиши» квалификациялык белгисине туура келет деп белгилейт. Диссертациялык иштин мазмуну, илимий жоболору, изилдөөнүн жыйынтыктары жана анын жасалгалоосу Кыргыз Республикасынын Окумуштуулук даражаларды берүү жөнүндөгү Жобонун, Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиясынын кандидаттык диссертацияларга койгон талаптарына жооп берет жана изденүүчү Рыскулов Канатбек Кадыркулович 07.00.02 – Ата Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептейт.

Корутунду-пикир А.Мырсабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин Тарых кафедрасынын 2025-жылдын 17-апрель күнү өткөн атайын отурумунда талкууланып, кабыл алынды (протокол № 8)

Талкууга катышкан окумуштуулардын тизмеси:

1. Шарипова Р.З. – ф.и.к. доцент; төрайым
2. Зулуев Б.Б. –п.и.д. (13.00.01) профессор;
3. Нурунбетов Б.А. – т.и.д. (07.00.02) профессор;
4. Осмонов С.Ж. – т.и.к., (07.00.02)
5. Зулпуева Р. – т.и.к., (07.00.02) доцент;
6. Сагынбай кызы Нурила – т.и.к., (07.00.02) доцент;
7. Айтиева Г.А. - т.и.к., (07.00.07)
8. Жолдошева А.А. – ага окутуучу, магистр;
9. Кармышаков Т.М. – ага окутуучу, магистр;
10. Колбаева З.И. – окутуучу, магистр;
11. Казакбаев К.К. – окутуучу, магистр;
12. Ажыматова У.С. – окутуучу, магистр;
13. Тимур кызы Элнура - катчы

**А. Мырсабеков атындагы Ош
мамлекеттик педагогикалык
университетинин Тарых кафедрасынын башчысы
доцент, ф.и.к.**

Шарипова.Р.З.

Катчы:

Тимур кызы Элнура

ф.и.к. Р.З. Шариповадан, катчы

Тимур кызы Элнурадан, катчы

Колбаева З.И.

Жолдошева А.А.